

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

720

Vragen van het lid **Dik-Faber** (ChristenUnie) aan de Minister voor Medische Zorg over *een isotopenfabriek in Groningen* (ingezonden 21 september 2020).

Antwoord van Minister **Van Ark** (Medische Zorg) (ontvangen 9 november 2020) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 371.

Vraag 1

Kent u het artikel «Shine Medical heeft Groningen op het oog voor isotopenfabriek»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Is u bekend dat het gaat om een investering van honderden miljoenen en 200 arbeidsplaatsen met voornamelijk hoogwaardige werkgelegenheid? Vindt u het ook een enorme kans voor ons land en specifiek de provincie Groningen als een bedrijf zoals Shine Medical zich hier vestigt?

Antwoord 2

Ja, mij is bekend dat SHINE Medical Technologies (hierna: SHINE) overweegt om – naast een productiefaciliteit in de Verenigde Staten (Wisconsin) – ook een productiefaciliteit in Europa te bouwen. Groningen is een van de beoogde locaties en ik ben hierover in gesprek met SHINE. Momenteel is de Verenigde Staten (VS) afhankelijk van andere landen voor de toelevering van medische isotopen, waaronder het meest gebruikte diagnostische isotoop, molybdeen-99m. Daarom zet de VS zich in om hierin zelfvoorzienend te worden. De Amerikaanse overheid heeft verschillende ontwikkelingen om medische isotopen te produceren ondersteund op zowel technisch als financieel gebied. Zo heeft SHINE van de Amerikaanse overheid 40 miljoen USD aan subsidies ontvangen en gebruik kunnen maken van de nucleaire laboratoria van de Amerikaanse overheid. Daarnaast heeft SHINE private partijen aan zich weten te binden, om hun technologie verder te kunnen ontwikkelen en een productiefaciliteit te kunnen bouwen. Een van de voordelen van de nieuwe technieken is dat deze naar verwachting minder radioactief afval zullen produceren. De technologie die SHINE heeft

¹ FD, 18 september 2020, «Shine Medical heeft Groningen op het oog voor isotopenfabriek».

ontwikkeld is veelbelovend. De eerste fabriek van SHINE in Amerika is in aanbouw en deze zal volgens planning in december 2022 opgestart worden en medische isotopen kunnen produceren. Ik volg deze interessante ontwikkeling nauwgezet. Het plan van SHINE is om op basis van deze ervaring in de VS een tweede fabriek in Europa te bouwen. Een eventuele vestiging van SHINE in Nederland kan een belangrijke bijdrage leveren aan hoogwaardige werkgelegenheid in Groningen en aan de voorzieningszekerheid van medische isotopen in Europa en de rest van de wereld. Tevens zou de vestiging van SHINE kunnen bijdragen aan de versterking van de huidige kennisinfrastructuur en koploperpositie van Nederland op nucleair en medisch gebied. Op dit moment heeft Nederland een belangrijke positie in de wereldmarkt, zo produceert en levert de Hoge Flux Reactor in Petten 30% van de wereldvraag aan molybdeen-99. Kortom SHINE en Nederland zouden veel voor elkaar kunnen betekenen.

Vraag 3

Wat vindt u van de twijfels van Shine Medical «omdat het bezorgd is over onevenredige Nederlandse staatssteun aan concurrent Pallas»? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 3

Het uitgangspunt is dat de leningen die aan de Stichting Voorbereiding Pallas-reactor (hierna: Pallas) zijn verstrekt moeten worden terugbetaald, zie hiervoor ook mijn antwoord op vraag 4. Daarbij houd ik me vanzelfsprekend aan de wet- en regelgeving inclusief de staatssteunregels. Ik ben in gesprek met SHINE om meer inzicht te krijgen in de zorgen die ze hebben, en ik wil bezien hoe ik deze zorgen kan wegnemen. In algemene zin kan ik daarover zeggen dat ik ook heb voor het principe van *full cost recovery*, waarbij de prijs die voor de medische isotopen wordt gevraagd, alle kosten dekt. Dit is van belang om een gezonde markt voor medische isotopen te creëren, waarin ook nieuwe spelers, zoals SHINE een kans krijgen om toe te treden.

Vraag 4

Kunt u een overzicht geven van de investeringen/subsidies/leningen die zowel door de rijks- als provinciale overheid zijn gedaan voor Pallas? Zijn er eigenlijk al investeerders geïnteresseerd en is er zicht op een sluitende businesscase waarbij ook de externe effecten (o.a. opruimen nucleair afval) zijn meegenomen?

Antwoord 4

Het kabinet en de provincie Noord-Holland hebben in 2012 besloten ieder een lening van 40 miljoen euro te verstrekken aan Pallas. Deze leningen zijn verstrekt zodat Pallas de eerste stappen kon zetten voor realisatie van een nieuwe onderzoeksreactor, ter vervanging van de Hoge Flux Reactor in Petten. Deze leningen waren onder meer bedoeld voor het ontwerp, de aanbesteding, de vergunningsprocedure van de reactor en voor het ontwikkelen van een gezonde business case door Pallas (fase 1). Hierbij was het uitgangspunt om de daadwerkelijke bouw en exploitatie – fase 2 en 3 – privaat te financieren en hiervoor financiers te zoeken. De gemaakte kosten voor het ontwerp, aanbesteding en vergunningprocedure moeten door de private investeerders worden terugbetaald. In vraag 5 komt de terugbetalings-termijn van deze leningen aan de orde.

Omdat private financiering op dit moment nog niet mogelijk is en de eerste fase van project nog niet is afgerond, hebben mijn ambtsvoorgangers ervoor gekozen Pallas aanvullende leningen te verstrekken. Dit biedt Pallas de mogelijkheid een investeringspropositie uit te werken. Ik zal uw Kamer nog voor het einde van het jaar in een aparte vertrouwelijke (vanwege de lopende onderhandelingen) brief hier nader informeren en daarbij zal ik ook ingaan op de precieze stand van zaken ten aanzien van de mogelijkheden voor private financiering en het alternatieve scenario waar ik aan werk.

Vraag 5

Klopt het dat Pallas uitstel van terugbetaling heeft gekregen voor leningen van de rijksoverheid en de provincie Noord-Holland? Zo ja, kunt u aangeven waarom hiertoe besloten is en wanneer de Kamer hierover geïnformeerd is?

Antwoord 5

De provincie Noord-Holland heeft ingestemd met het verzoek van Pallas om uitstel te verlenen voor de terugbetaling van de lening van € 40 miljoen van 1 juli 2020 naar 1 januari 2022. Het uitgangspunt bij het vaststellen van de eerdere terugbetalingstermijn van de lening was de verwachting dat er medio 2020 definitieve afspraken over de terugbetaling van de lening waren gemaakt met private financiers.

Op dit moment zijn deze afspraken nog niet tot stand gekomen, wat heeft geleid tot de conclusie dat Pallas momenteel niet in staat is om de lening per 1 juli 2020 terug te betalen.

Pallas heeft zeer recent een verzoek aan de Staat gedaan voor uitstel voor de terugbetaling van de lening van 40 miljoen euro. Het verzoek is nog in behandeling. De Kamer zal hier nader over worden geïnformeerd.

Vraag 6

Deelt u de mening dat verdere steun voor Pallas een heilloze weg is, omdat deze technologie reeds ingehaald is door nieuwe technologie voor de productie van medische isotopen die schoner, veiliger, betrouwbaarder en kostenefficiënter is? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

De technologie van SHINE is zeer interessant en veelbelovend. Ik denk dat het goed mogelijk is dat Pallas en SHINE naast elkaar kunnen bestaan en elkaar kunnen versterken. Zo kunnen met de versneller-techniek, zoals die van SHINE, niet alle isotopen gemaakt worden, die met een reactor wel kunnen worden gemaakt. De bouw van de Pallas-reactor kan daarmee een belangrijke bijdrage leveren aan voorzieningszekerheid van medische isotopen. In mijn uiteindelijke afweging zal ik rekening houden met innovaties, toekomstbestendigheid en de voorzieningszekerheid van medische isotopen zoals uw Kamer mij ook per motie heeft verzocht. Ik zal u hiervan op de hoogte houden.

Vraag 7

Vindt u het ook betreurenswaardig dat Lighthouse (ASML) zich genooddaakt zag om naar België te vertrekken, waarmee hoogwaardige kennis en werkgelegenheid voor Nederland verloren is gegaan?

Antwoord 7

De potentiële doorbraaktechnologie van Lighthouse (dat inmiddels verder is gegaan onder de naam SMART) vond geen private partners en investeerders in Nederland. Daarom is het kabinet blij met de oplossing die, hoewel buiten onze landsgrenzen, toch dichtbij is gevonden. De technologie wordt nu door kwalitatief goede partners verder tot ontwikkeling gebracht in België, met een grote rol voor diverse Nederlandse hightechbedrijven. Het kan daarmee bijdragen aan wereldwijde opgaven op het gebied van medische isotopen.

Vraag 8

Wat gaat u doen om een gunstig vestigingsklimaat voor Shine Medical te organiseren, waardoor we deze keer wél in staat zijn om innovatieve bedrijven als Shine Medical aan ons land te verbinden, met bijbehorende hoogwaardige kennis en werkgelegenheid? Bent u bereid hierover in gesprek te gaan met Shine Medical?

Antwoord 8

Nederland biedt een gunstig vestigingsklimaat. Volgens de *Global Competitiveness Index* van het *World Economic Forum* is Nederland de meest concurrerende economie van de EU en de vierde meest concurrerende economie ter wereld. Deze ranglijst weerspiegelt de strategische ligging van Nederland als centraal logistiek knooppunt van Europa, met goed opgeleide arbeidskrachten en een competitief investeringsklimaat. Daarnaast is in Nederland de complete leveringsketen voor de productie, verwerking en levering van medische isotopen. Ik ben blij met de interesse van SHINE om in Nederland een tweede productiefaciliteit te bouwen. Dit kan een belangrijke bijdrage leveren aan de voorzieningszekerheid in Europa en de wereld, de werkgelegenheid in Groningen en aan de versterking van de kennisinfrastructuur. Ik ben hierover momenteel in gesprek met SHINE.